

TRASHËGIMIA KULTURORE NË

FO KU S.

TRASHËGIMIA KULTURORE NË SHqipëri

TRASHËGIMIA
KULTURORE NË **FO
KU
S.**

CH
WB
Cultural
Heritage without Borders
ALBANIA

 Suedi
Sverige

ICOMOS
international council on monuments and sites
ALBANIA

BOTIMI I TEKSTEVE BURIMORE
MBI PRAKTIKAT E RUAJTJES DHE
MENAXHIMIT TË TRASHËGIMISË
KULTURORE NË GJUHËN SHQIPE

Titulli: “Trashëgimia Kulturore në Fokus: Botimi i teksteve burimore mbi praktikat e ruajtjes dhe menaxhimit të trashëgimisë kulturore në gjuhën shqipe”

Botimi është mundësuar nga “Trashëgimia Kulturore pa Kufij Shqipëri” (Cultural Heritage without Borders Albania (CHwB Albania) me mbështetjen financiare të Suedisë nëpërmjet Agjencisë Ndërkombëtare për Zhvillim.

Përkthimet nga origjinali: Të ndryshëm referuar në çdo dokument përkatësisht

Redaktoi: Boiken Abazi

Parathënie për botimin nga: Elena Mamani, Lorenc Bejko dhe Boiken Abazi

Koordinoi procesin e përkthimeve dhe publikimit:

Elena Mamani, Regina Vathi, Pezana Rexha

Foto: © Bjori Thana, Regina Vathi

Dizajni: Ina (Hina) Shkëmbi, Joniz Osmanagaj

© CHwB Albania © ICOMOS Albania

Viti i botimit: 2023

196 f.: me foto ; 21 x 21 cm

ISBN: 9789928801081

1.Pasuria kulturore 2.Ruajtja dhe restaurimi 3.Menaxhimi 4.Shqipëri

904 :72 .03(496.5)

Shtëpia Botuese: “Graphic Line-01”

This work is distributed under the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 licence, which enables re-users to copy and distribute the material in any medium or format in non-adapted form only, for non-commercial purposes only, and only so long as attribution is given to the creator.

Ky botim publikohet bazuar në licencën nga “Creative Commons BY-NC-ND 4.0”, e cila u mundëson ripërdoruesve të kopjojnë dhe shpërndajnë materialin në çdo mënyrë komunikimi ose format, por vetëm duke mos kryer përshtatje të formës, duke mos e përdorur për qëllime tregtare, si dhe për aq kohë sa i jepet krijuesit atributi përkatës.

PARIMET PËR KONSERVIMIN E TRASHËGIMISË SË NDËRTUAR ME LËNDË DRUSORE

Miratur nga ICOMOS-i në Asamblenë e 19-të të përgjithshme në Nju Delhi, Indi,
më 15 dhjetor 2017.

ICOMOS

Përkthyer nga: Klodjana Gjata.
Redaktuar nga: Boiken Abazi.

Versioni origjinal ©ICOMOS. Ky përkthim nuk është përkthim zyrtar ICOMOS-it. Ky përkthim në gjuhën shqipe botohet me lejen e ICOMOS-it, por nën përgjegjësinë e vetme të përkthyesit/botuesit.

PARATHËNIE

Këto Parime kanë për qëllim përditësimin e dokumentit të *"Parimeve të konservimit të strukturave historike prej druri"* të miratuar nga ICOMOS-i në Asamblenë e 12-të të Përgjithshme në Meksikë, në tetorin e vitit 1999. Procesi i përditësimit ka nisur në vitin 2012 në Guadalajara, Meksikë, dhe ka vazhduar më tej në vitin 2013 në Himeji, Japoni, dhe në vitin 2016 në Falun, Suedi.

Ky dokument synon të zbatojë parimet e përgjithshme të Kartës së Venecias (1964), Deklaratës së Amsterdemit (1975), Kartës së Burrës (1979), Dokumentit të Narës mbi Autenticitetin (1994) dhe doktrinave të UNESCO-s dhe ICOMOS-it në lidhje me mbrojtjen dhe konservimin e trashëgimisë së ndërtuar me lëndë drusore.

Qëllimi i hartimit të këtij dokumenti është të përcaktojë parimet bazë dhe praktikrat e zbatueshme në një gamë sa më të gjerë rastesh në nivel ndërkombëtar për mbrojtjen dhe konservimin e trashëgimisë së ndërtuar me lëndë drusore, duke respektuar rëndësinë e saj kulturore.

Termi *"trashëgimi e ndërtuar me lëndë drusore"* në këtë dokument i referohet të gjitha llojeve të ndërtesave prej druri dhe strukturave të tjera prej druri, të cilat kanë domethënie kulturore ose janë pjesë e vendndodhjeve historike, dhe përfshijnë struktura të përkohshme, të luajtshme (të tundshme) dhe në evoluim.

Termi *"vlera"* në këtë dokument i referohet vlerave të trashëgimisë estetike, antropologjike, arkeologjike, kulturore, historike, shkencore dhe teknologjike. Këto Parime zbatohen në arkitekturën dhe strukturat prej druri që kanë vlerë historike. Jo të gjitha objektet janë ndërtuar vetëm me lëndë drusore, prandaj një vëmendje e nevojshme i duhet kushtuar ndërveprimit të materialit drusor me materialet e tjera të ndërtimit.

Parimet:

- njohin dhe respektojnë rëndësinë e trashëgimisë së ndërtuar me lëndë drusore, sistemet e saj statike dhe detajet e të gjitha periudhave kohore, si pjesë e trashëgimisë kulturore botërore;
- marrin parasysh dhe respektojnë shumëllojshmërinë e strukturave të trashëgimisë së ndërtuar me lëndë drusore, si dhe çdo trashëgimi jomateriale të lidhur me to;
- pranojnë se trashëgimia e lëndës drusore ofron dëshmi të aftësive të artizanëve dhe të ndërtuesve, si dhe të njohurive të tyre tradicionale, kulturore dhe stërgjyshore;

- e kuptojnë evoluimin e vazhdueshëm të vlerave kulturore me kalimin e kohës dhe nevojën për të rishikuar periodikisht mënyrën se si ato identifikohen dhe mënyrën e përcaktimit të autenticitetit, me synimin për të përfshirë ndryshimet në perceptime dhe qëndrime;
- respektojnë traditat e ndryshme vendase, praktikrat e ndërtimit dhe përqsjet konservuese, duke marrë parasysh shumëllojshmërinë e metodologjive dhe teknikave që mund të përdoren në konservim;
- marrin parasysh dhe respektojnë llojet dhe cilësitë e ndryshme të materialit drusor që është përdorur historikisht;
- ia njohin konstruksioneve prej druri vlefshmërinë e ofrimit të dëshmive mbi të dhënat kronologjike në lidhje me të gjithë ndërtesën ose strukturën;
- marrin parasysh sjelljen e shkëlqyer të strukturave prej druri në përballimin e forcave sizmike;
- e njohin faktin se kushtet e ndryshme ambientale dhe klimatike ndikojnë te strukturat e ndërtuara tërësisht apo pjesërisht me lëndë drusore, duke i cenuar ato përmes (ndër të tjera) luhatjeve në lagështi dhe temperatura, ndriçimit, sulmeve nga kërpudhat dhe insektet, amortizimit, zjarrit, tërmeteve ose fatkeqësive të tjera natyrore, si dhe veprimeve shkatërruese nga njerëzit;
- e njohin humbjen në rritje të strukturave historike prej druri për shkak të cenueshmërisë, shpërdorimit dhe humbjes së aftësive dhe njohurive të projektimit tradicional dhe teknologjisë së ndërtimit, si dhe për shkak të mangësive në të kuptuarin e nevojave shpirtërore dhe historike të komuniteteve ekzistuese;
- e njohin rëndësinë e pjesëmarrjes së komunitetit në mbrojtjen e trashëgimisë së lëndës drusore, marrëdhënien e saj me transformimet sociale dhe mjedisore, si dhe rolin e saj në zhvillimin e qëndrueshëm.

INSPEKTIMI, SONDAZHET (RILEVIMET) DHE PUNA KËRKIMORE

1. Gjendja e konstruksionit dhe e komponentëve, duke përfshirë ndërhyrjet e mëhershme, duhet të regjistrohet me kujdes para se të merret në konsideratë cilado ndërhyrje.
2. Një diagnozë e plotë dhe e saktë e gjendjes duhet t'i paraprijë çdo ndërhyrjeje. Kjo duhet të shoqërohet me

një analizë të konstruksionit dhe sistemit të tij dinamik, të kuptuarit e gjendjes dhe shkaqeve të çdo degradimi, dëmtimi ose dështimi strukturor, si dhe të gabimeve të mundshme në konceptim, madhësi ose montim. Diagnoza duhet të bazohet në prova të dokumentuara, inspektimin fizik të strukturës, analiza dhe, nëse është e nevojshme, matje të kushteve fizike të materialit duke përdorur metoda të testimit jo-shkatërrues ("Non-Destructive Testing" – NDT), dhe gjithashtu, sipas nevojës, edhe ekzaminime laboratorike. Ky proces nuk duhet të pengojë ndërhyrjet e nevojshme minimale dhe marrjen e masave urgjente që janë të nevojshme.

3. Inspektimi mund të mos jetë i mjaftueshëm për të vlerësuar plotësisht gjendjen e strukturës kur ajo fshihet nën elemente të tjera. Në mënyrë që kontrolli i strukturës të bëhet i plotë, mundet të merret parasysh heqja e pjesëve dhe e përkohshme e elementeve që mbulojnë strukturën, por vetëm pasi të jetë kryer regjistrimi i plotë dhe vetëm nëse është e përshtatshme për vlerën që bartin këto elemente.
4. Shenjat e "padukshme" (të fshehura) në pjesët e drurit të vjetër duhet gjithashtu të rilevohen dhe regjistrohen. Termi shenja "të padukshme" i referohet veçorive të tilla si vijëzimet përgatitore për prerjet, shenjat e nivelimit dhe shenja të tjera të përdorura nga marangozët për parapërgatitjen e punimeve (ose në punimet dhe riparimet e mëvonshme) dhe të cilat nuk janë bërë me qëllimin për të qenë tipare të dukshme të strukturës.

ANALIZA DHE VLERËSIMI

5. Qëllimi kryesor i konservimit është ruajtja e autenticitetit të strukturës historike. Kjo përfshin konfigurimin, materialin, montimin, integritetin, vlerat arkitekturore dhe kulturore të trashëgimisë, duke respektuar ndryshimet që kanë ndodhur përgjatë historisë. Për ta bërë këtë, duhet të ruhen sa më shumë që të jetë e mundur dhe të respektohen të gjitha tiparet përcaktuese të karakterit të strukturës.

Tiparet përcaktuese të karakterit mund të përfshijnë një ose më shumë prej elementeve në vijim:

- sistemi i përgjithshëm strukturor;
- elemente jo-strukturore, si fasadat, ndarjet, shkallët;
- tipare të sipërfaqes;
- trajtimet dekorative të punës së marangozët;
- teknikat tradicionale;

- materialet e ndërtimit, duke përfshirë cilësinë (ose kalibrin) e tyre dhe karakteristikat e tyre të veçanta.

6. Për përgatitjen e një plani për ndërhyrjet duhet përcaktuar vlera e këtyre tipareve përcaktuese të karakterit të strukturës.

NDËRHYRJET

7. Hapi i parë në procesin e ndërhyrjes duhet të jetë hartimi i një strategjie të përgjithshme për konservimin e ndërtesës. Kjo duhet të diskutohet dhe të pranohet nga të gjitha palët e përfshira.
8. Strategjia e ndërhyrjes duhet të marrë parasysh vlerat kulturore mbizotëruese.
9. Funkzioni fillestar i një strukture duhet të ruhet ose restaurohet, me përjashtim të rasteve kur ndërhyrja do të ishte mjaft e madhe dhe e dëmshme ndaj autenticitetit të strukturës.
10. Ndërhyrjet mund të zbatohen në formën:
 - e riparimeve të thjeshta, duke përdorur ose teknikat tradicionale të punimit të drurit, ose mbërthecka moderne që përputhen;
 - e përforcimeve (konsolidimeve) të strukturës, duke përdorur materiale dhe teknika tradicionale, ose ato që përputhen;
 - e integritit të një strukture shtesë mbështetëse, e cila do të lehtësonte ngarkesën e strukturës aktuale.

Lloji i ndërhyrjes duhet të përcaktohet duke përzgjedhur atë që e mbron më mirë rëndësinë kulturore të strukturës.

11. Është e preferueshme që çdo ndërhyrje:

- të jetë minimumi i nevojshëm për sigurimin e qëndrueshmërisë fizike dhe statike, e mbijetesës afatgjatë të strukturës ose sitit, si dhe e domethënies kulturore;
- të ndjekë metoda dhe praktika tradicionale;
- të jetë e kthyeshme, nëse kjo gjë është teknikisht e mundshme;
- të mos e paragjykojë ose të mos bëhet pengesë për konservimin në të ardhmen, nëse lind nevoja;
- të mos bëhet pengesë për mundësinë e qasjes së mëvonshme në provat që janë ekspozuar dhe

që janë pjesë e konstruksionit.

- të marrë në konsideratë kushtet ambientale.

12. Ndërhyrjet duhet të ndjekin kriteret e ndërhyrjes minimale që siguron mbijetesën e strukturës, duke ruajtur autenticitetin dhe integritetin e saj sa më shumë të jetë e mundur, si dhe duke e lejuar të vazhdojë të kryejë funksionin e saj në mënyrë të sigurtë. Megjithatë, kjo nuk përjashton çmontimin e mundshëm, të pjesshëm ose të plotë, të strukturës nëse:

- riparimet e kryera "in situ" (në vend) për elementet origjinale do të kishin nevojë për ndërhyrje në një shkallë të papranueshme;
- deformimi i strukturës është në atë masë sa që pamundëson restaurimin e duhur e qëndrueshmërisë statike;
- do të kërkohej punë shtesë e papërshtatshme për ta mbajtur atë në gjendje të deformuar.

Vendimet mbi përshtatshmërinë e një çmontimi strukturor duhet të marrin parasysh kontekstin përkatës kulturor dhe duhet të kenë për qëllim mbrojtjen sa më të mirë të autenticitetit të ndërtesës.

Përveç kësaj, vendimet duhet gjithmonë të marrin në konsideratë dhe të vlerësojnë mundësinë e dëmtimit të pakthyeshem të lëndës drusore, si dhe të nyjeve dhe lidhjeve të drurit (si gozhdat) gjatë ndërhyrjes për çmontim.

13. Elementet ekzistuese duhen të ruhen sa më shumë të jetë e mundur. Kur nevojitet zëvendësimi i pjesshëm ose i plotë i një elementi, duhet të respektohet karakteri dhe rëndësia e strukturës. Në ato kultura ku ekziston si traditë, pjesë të vjetra të elementeve të strukturave të tjera mund të ripërdoren gjatë ndërhyrjes.

14. Është e preferueshme që çdo zëvendësim i elementeve drusore:

- të jetë i të njëjtës specie si origjinali;
- të përputhet me origjinalin në përmbajtjen e lagështisë;
- të ketë karakteristika të ngjashme të sipërfaqes aty ku do të jetë e dukshme;
- të jetë i punuar duke përdorur metoda dhe vegla të ngjashme artizanale me ato që janë përdorur te origjinali.

15. Nuk duhet bërë asnjë përpjekje për të vjetëruar artificialisht lëndën drusore që përdoret për zëvendësimet. Komponentët e rinj nuk duhet t'i mbivendosen estetikisht tërësisë. Ngjyrosja e elementeve të zëvendësuar për t'u përshtatur me ngjyrën aktuale të origjinalit mund të lejohet në ato raste specifike kur, po të mos bëhej, do të dëmtonte në mënyrë të papranueshme kuptimin estetik dhe domethënien kulturore të strukturës.

16. Elementet e reja, ose pjesë të tyre, mund të shenjohen përmes një pune që do takt, dhe në mënyrë që të jenë lehtësisht të identifikueshem në të ardhmen.

17. Për të vlerësuar rëndësinë kulturore të një pjese të trashëgimisë së ndërtuar me lëndë drusore, si ndërtesat e përkohshme dhe ato në evoluim, mund të nevojitet marrja në konsideratë e vlerave specifike.

18. Në rastet kur kryhen ndërhyrje, struktura historike duhet të konsiderohet si një e tërë. Të gjitha materialeve duhet t'i kushtohet e njëjta vëmendje, duke përfshirë elementet strukturore, panelet ndarëse, elementet veshëse të fasadës, çatitë, dyshemetë, dyert, dritaret, etj. Në parim, duhet të ruhet sa më shumë që të jetë e mundur nga materiali ekzistues dhe ndërhyrjet riparuese të mëhershme, nëse nuk cenojnë qëndrueshmërinë statike. Konservimi duhet të përfshijë gjithashtu edhe shtresat përfundimtare si suvaja, boja, veshjet me lëndë mbrojtëse, letrat e murit, etj. Materialet origjinale, teknikat dhe format duhet të respektohen. Nëse konsiderohet tejet e nevojshme të rinovohen ose zëvendësohen shtresat përfundimtare që janë të dëmtuara, është e preferueshme që të përdoren materiale dhe teknika të përputhshme.

19. Kur bëhet fjalë për elementet strukturore duhet të theksohet se:

- nëse një strukturë ka një qëndrueshmëri të kënaqshme statike dhe nëse përdorimi, kushtet aktuale dhe ngarkesat janë të pandryshuara, struktura mund të konsolidohet në masën e duhur thjesht duke riparuar dëmtimet ose dështimet e fundit që i kanë reduktuar aftësinë mbajtëse;
- nëse së fundmi janë kryer ndryshime, ose ndonjë propozim për ndryshimin e funksionit do të sillte një ngarkesë të shtuar mbi strukturën,

kjo ngarkesë duhet të vlerësohet me anë të analizave statike përpara se të merren në konsideratë konsolidime të mëtejshme.

20. Në asnjë rast nuk duhet të kryhen ndërhyrje ndaj strukturës thjesht për të mundësuar përmbushjen e kriterëve të kodeve moderne të ndërtimit.
21. Të gjitha ndërhyrjet duhet të justifikohen bazuar mbi parime të shëndosha nga ana strukturore dhe e përdorimit.
22. Nuk duhet bërë asnjë përpjekje për të "korigjuar" deformimet që kanë ndodhur me kalimin e kohës dhe që nuk kanë ndikim mbi strukturën, ose nuk paraqesin ndonjë pengesë për përdorimin, thjesht për të kënaqur preferencat estetike të ditëve të sotme.

MATERIALET DHE TEKNOLOGJIA E DITËVE TË SOTME

23. Materialet dhe teknologjitë e ditëve të sotme duhet të përzgjidhen dhe përdoren me kujdesin më të madh dhe vetëm në rastet kur qëndrueshmëria dhe sjellja dinamike e materialeve dhe teknikave të ndërtimit janë testuar në mënyrë të kënaqshme për një periudhë mjaft të gjatë kohore.
24. Instalimet e shërbimeve të ndryshme duhen kryer duke respektuar rëndësinë materiale dhe jomateriale të strukturës ose sitit.
25. Instalimet duhen projektuar në atë lloj mënyre që nuk shkakton ndryshime domethënëse të kushteve ambientale, si ndryshimet në temperaturë apo lagështi.
26. Përdorimi i konservuesve kimikë duhet të kontrollohet dhe të monitorohet me kujdes, si dhe duhet të përdoret vetëm aty ku sjell një përfitim të garantuar, ku siguria publike dhe ambientale nuk do të prekej, dhe kur pritet një përmirësim i konsiderueshëm në periudhën afatgjatë.

REGJISTRIMI DHE DOKUMENTIMI

27. Të gjitha materialet e përdorura gjatë ndërhyrjeve dhe trajtimeve duhet të regjistrohen në përputhje me nenin 16 të Kartës së Venecias dhe Parimet e ICOMOS-it për regjistrimin e monumenteve, grupeve të ndërtesave (ansambleve) dhe siteve. I gjithë dokumentacioni përkatës, duke përfshirë këtu mostra karakteristike të materialeve të tepërta ose elementeve të hequra nga struktura,

si dhe informacionin rreth teknikës artizanale dhe teknologjisë së përdorur në ndërtim, duhet të grumbullohet, të katalogohet, të ruhet në mënyrë të sigurtë dhe të vendoset në dispozicion në mënyrë të përshtatshme. Dokumentimi duhet të përfshijë gjithashtu arsyet specifike mbi përzgjedhjen e materialeve dhe metodave të konservimit.

28. I gjithë dokumentacioni i mësipërm duhet të ruhet për mirëmbajtjen e ndërtesës në të ardhmen dhe si dëshmi historike.

MONITORIMI DHE MIRËMBAJTJA

29. Duhet vendosur një strategji koherente e monitorimit periodik dhe mirëmbajtjes së vazhdueshme, në mënyrë që të vonojë në kohë nevojën për ndërhyrje të konsiderueshme, si dhe për të siguruar mbrojtjen e vazhdueshme të trashëgimisë së ndërtuar me lëndë drusore dhe rëndësinë e saj kulturore.
30. Monitorimi duhet të kryhet gjatë dhe pas çdo ndërhyrjeje, për t'u siguruar për efektivitetin e metodave të përdorura dhe për të siguruar qëndrueshmërinë afatgjatë të lëndës drusore dhe të çdo materiali tjetër të përdorur.
31. Të dhënat për çdo mirëmbajtje dhe monitorim duhet të ruhen si pjesë e historisë së dokumentuar të strukturës.

REZERVAT HISTORIKO-PYJORE

32. Për shkak se strukturat prej druri mund të jenë të cënueshme, por ende pjesë e një trashëgimie shpirtërore që kontribuon në shoqëri, disponueshmëria e lëndëve drusore të përshtatshme është thelbësore për konservimin e tyre. Prandaj duhet njohur roli vendimtar që luajnë rezervat pyjore në ciklet e vetë-qëndrueshme të mirëmbajtjes dhe riparimit të këtyre strukturave prej druri.
33. Institucionet përgjegjëse për konservimin e monumenteve dhe siteve duhet të inkurajojnë mbrojtjen e rezervave pyjore origjinale dhe ngritjen e magazinave të lëndës së staxhionuar drusore të përshtatshme për konservimin dhe riparimin e trashëgimisë së ndërtuar me lëndë drusore. Kjo politikë duhet të parashikojë nevojën për sasi të mëdha lëndë drusore të staxhionuar për riparimet në të ardhmen. Megjithatë, kjo politikë nuk duhet

të inkurajojë zëvendësimet e tepruara të elemeteve autentike të strukturave historike, por duhet më shumë të shërbejë si një rezervë për riparime dhe zëvendësime të vogla.

EDUKIMI DHE TRAJNIMI

34. Është thelbësore të regjistrohen, ruhen dhe rikuperohen njohuritë dhe mjeshtëritë tradicionale të përdorura në ndërtimin e arkitekturës historike me lëndë drusore.
35. Programet arsimore janë një pjesë thelbësore e ndërgjegjësimit mbi trashëgiminë e ndërtuar me lëndë drusore, duke inkurajuar njohjen dhe kuptimin e vlerave dhe domethënies kulturore. Këto programe janë themeli i një politike të qëndrueshme të konservimit dhe zhvillimit. Një strategji gjithëpërfshirëse dhe e qëndrueshme duhet të angazhojë nivelet vendore, rajonale, kombëtare dhe ndërkombëtare dhe duhet të përfshijë të gjithë zyrtarët përkatës, profesionet, mjeshtëritë, komunitetin dhe palë të tjera të interesuara.
36. Duhet të inkurajohen programet kërkimore (veçanërisht në nivel rajonal) për të identifikuar karakteristikat dalluese dhe aspektet sociale dhe antropologjike të trashëgimisë së ndërtuar me lëndë drusore, ndërtesave dhe siteve.

FJALORTHI I TERMAVE:

Domethënia (rëndësia) kulturore: vlerat estetike, historike, arkeologjike, antropologjike, shkencore, teknologjike, sociale, shpirtërore ose vlera të tjera të trashëgimisë jomateriale, të një strukture ose siti, për brezat e shkuar, të sotëm ose të ardhshëm.

Konstruksioni (emër): mënyra në të cilën materialet renditen, montohen dhe bashkohen në një të tërë; akti i të ndërtuarit; objekti i ndërtuar. (Shih gjithashtu “Struktura” më poshtë).

Ndërtesa në evoluim: janë ato që ruajnë një rol aktiv social në shoqërinë e sotme të lidhur ngushtë me mënyrën tradicionale të jetuarit dhe në të cilat vazhdon procesi i evolucionit. Në të njëjtën kohë, struktura të tilla shfaqin dëshmi të rëndësishme materiale të evolucionit të tyre në kohë.

Përforcim/Konsolidim: veprime që kryen për të rritur qëndrueshmërinë dhe efektivitetin statik të një elementi, ansambël elementesh ose një strukture.

Riparim: çdo veprim që synon rikuperimin e efektivitetit statik, integritetit estetik dhe/ose plotësimin e tyre, në lidhje me një pjesë të një trashëgimie të ndërtuar me lëndë drusore, ose me të tërën. Kjo përfshin një ndërhyrje tejet të kujdesshme në strukturën historike, duke synuar vetëm zëvendësimin e pjesëve të dëmtuara, dhe duke e lënë strukturën dhe materialet të paprekura.

Struktura të përkohshme: ato struktura që ndërtohen, përdoren dhe çmontohen periodikisht si pjesë e ceremonive të një kulture ose kombi, apo në aktivitete të tjera, dhe që mishërojnë tradita, mjeshtëri dhe njohuri tradicionale.

Strukturë¹ (emër) [“structure” në gjuhën angleze]: një grup i qëndrueshëm elementesh të projektuar dhe ndërtuar për të funksionuar si një e tërë në mbështetjen dhe transmetimin e ngarkesave në tokë.

Strukturë (urbane, historike, etj.), [“fabric” në gjuhën angleze]: i gjithë materiali fizik i objektit ose sitit, duke përfshirë elementet përbërëse, instalimet e shërbimeve, përmbajtjen dhe objektet.

Trashëgimi jomateriale: proceset tradicionale që lidhen me krijimin dhe përdorimin e trashëgimisë së ndërtuar me lëndë drusore.

¹ Shënim nga përkthyesi: Në mungesë të një fjalori të specializuar të gjuhës shqipe për fushën e trashëgimisë kulturore, atëherë termi “fabric” në gjuhën angleze është përkthyer në këtë dokument si “strukturë” – sinonim që gëzon përdorim të gjerë në gjuhën shqipe. Term tjetër që është vërejtur të përdoret në shqip për të përkthyer termin “fabric” është “pëlhura”.